УДК 111.1:141.32:141.22
DOI https://doi.org/10.31392/cult.alm.2026.3.14

Дранник Вікторія Анатоліївна,
викладач кафедри філософії
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
orcid.org/0000-0002-6704-0432
dva4625@gmail.com

Свідло Тетяна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
orcid.org/0000-0002-4418-0109
t.svidlo@meta.ua

ТВОРЧІСТЬ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ВИМІР БУТТЯ

У статті досліджено творчість як екзистенційний вимір буття. В умовах технологічної перебудови суспільних відносин відбувається знецінення самобутності людського індивідуума. Постаючи як механічний компонент соціального організму, людина може відчувати тягар екзистенційної кризи. Це спричиняє втрату ціннісного виміру, розгубленість, аномію, відчуження. У такому разі виникає концептуальна вимога усвідомлення буттєвості творчого акту, перенесення сприйняття поняття творчості за межі ординарного генерування (створення) креативних задумів, культурних символів та мистецьких напрацювань. Філософські роздуми про творчість як екзистенційний вимір буття привертають увагу до проблеми людської справжності. Це підкреслює актуальність роботи, адже дослідження творчості в такому виконанні знаходить нові стратегії самотрансценденції сучасної кризи людяності. Тут творчість окреслюється як простір, в якому людина виявляє (знаходить) істинні сенси своєї буттєвості. Основою нашої праці слугували останні дослідження і публікації сучасних науковців. Нині суттєвого осмислення потребує необхідність розуміння прояву творчості, творчого акту у площині смисложиттєвого виміру буття. Варто скерувати фокус нашої уваги на зовнішні і внутрішні настрої людини та її прояви щодо творчості. Проведене дослідження дозволило експлікувати феномен творчості як екзистенційний вимір людського буття. Творчість постає як усвідомлений вибір (екзистенційна дія), через який людина змінює навколишній світ і створює себе в континуумі істинного існування. Це вершина розвитку людини, за якого вона спочатку долає негатив, а потім перевершує його та конституює нову парадигму свого життя.

Ключові слова: буття, екзистенційний вимір буття, людина, негатив, стрес, творчість, творчий потенціал.

Drannyk Viktoriya,
Lecturer at the Department of Philosophy
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
orcid.org/0000-0002-6704-0432
dva4625@gmail.com

© Дранник В. А., Свідло Т. М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Svidlo Tetiana,
PhD in Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
orcid.org/0000-0002-4418-0109
t.svidlo@meta.ua

CREATIVITY AS AN EXISTENTIAL DIMENSION OF BEING

The article explores creativity as an existential dimension of being. Under the conditions of the technological restructuring of social relations, a devaluation of the uniqueness of the human individual occurs. Emerging as a mechanical component of the social organism, the individual may experience the burden of an existential crisis. This leads to a loss of the value dimension, confusion, anomie, and alienation. In this case, a conceptual demand arises to comprehend the ontological nature of the creative act, shifting the perception of the concept of creativity beyond the ordinary generation of creative ideas, cultural symbols, and artistic outputs. Philosophical reflections on creativity as an existential dimension of being draw attention to the problem of human authenticity. This underscores the relevance of the study, as the investigation of creativity within this framework uncovers new strategies for the self-transcendence of the contemporary crisis of humanity. Here, creativity is outlined as a space in which the individual discovers (finds) the true meanings of the existence of their being. The basis of our study is formed by recent research and publications of contemporary scholars. Currently, there is a vital need to comprehend the manifestation of creativity and the creative act within the meaning-of-life dimension of being. It is worth focusing on the outer and inner dispositions of a person and their manifestations in relation to creativity. The conducted research has allowed us to explicate the phenomenon of creativity as an existential dimension of human being. Creativity emerges as a conscious choice (an existential action) through which the individual transforms the surrounding world and creates themselves within the continuum of authentic existence. This is the pinnacle of human development, wherein the individual first overcomes negativity, then transcends it, and constitutes a new paradigm of their life.

Key words: being, existential dimension of being, human being, negativity, stress, creativity, creative potential.

Постановка проблеми. В умовах технологічної перебудови суспільних відносин відбувається знецінення самобутності людського індивідуума. Постаючи як механічний компонент соціального організму, людина може відчувати тягар екзистенційної кризи. Це спричиняє втрату ціннісного виміру, розгубленість, аномію, відчуження. У такому разі виникає концептуальна вимога усвідомлення буттєвості творчого акту, перенесення сприйняття поняття творчості за межі ординарного генерування (створення) креативних задумів, культурних символів і мистецьких напрацювань.

Філософські роздуми про творчість як екзистенційний вимір буття привертають увагу до проблеми людської справжності. Це підкреслює актуальність роботи, адже дослідження творчості в такому виконанні знаходить нові стратегії самотрансценденції сучасної кризи людяності. Тут творчість окреслюється як простір, в якому людина виявляє (знаходить) істинні сенси своєї буттєвості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основою нашої праці слугували останні дослідження і публікації сучасних науковців, серед яких такі: М. Барковський (концепт мудрості), Є. Борінштейн (складники творчості, творча особистість), А. Вихрущ (концепт «людина»), Л. Вовкочин (можливості творчості), С. Ганаба (філософія стоїцизму та розвиток людини), М. Гальченко (ідея обдарованості), М. Ліпін (творчість людського буття), О. Лісеєнко й О. Анісімов (життєвий успіх особистості), Г. Маді (поняття добра), М. Шніцер, В. Логвиненко, Т. Пономаренко (екзистенційна філософія) та інші.

Мета статті полягає в переосмисленні феномену творчості як екзистенційного виміру буття.

Виклад основного матеріалу. У контексті попередніх розвідок екзистенційного виміру творчості нами вже розглядалися механізми подолання перманентної тривожності через актуалізацію потенціалу творчої праці, а також її специфіка як онтологічного чинника нівелювання наслідків конфліктно-травматичних ситуацій (Дранник, Свідло, 2022, 2023), що дозволяє в цій роботі перейти до подальшого теоретичного аналізу зазначеної проблематики.

Нині суттєвого осмислення потребує необхідність розуміння прояву творчості, творчого акту у площині смисложиттєвого виміру буття.

Варто скерувати фокус нашої уваги на зовнішні і внутрішні настрої людини та її прояви щодо творчості. Перше, це зовнішні відчуття людини та її прояви творчості, наприклад, наукова, технічна, художня, літературна, музична, ігрова, навчальна, робоча. Це все дає акцентований поштовх до розвитку творчого потенціалу, який, «будучи системоутворювальним фактором творчої особистості, спочатку виступає вихідним моментом самореалізації індивіда і включає в себе такі основні елементи: внутрішню схильність, бажання і здатність до творчої діяльності. Важливо відзначити, що всі вони повинні існувати як системна цілісність, усі складники якої взаємозумовлюють один одного. Творчий потенціал по своїй суті є основою самовираження особистості, у процесі якого людина досягає нового рівня життєдіяльності, беручи участь у перетворенні смисложиттєвих цінностей на фундаменті гуманістичних начал і моралі» (Борінштейн, 2025b, с. 82). Друге, це внутрішній стан – внутрішні прояви людини, тобто це те, як вона себе почуває всередині, її погляди на світ, її духовний розвиток, спілкування, ставлення до інших людей тощо. Внутрішній стан може бути негативним через ситуації або події, що склалися в житті. Цей стан пригнічення людина може виплескувати як негатив на інших людей, таким чином, негатив буде породжувати новий негатив. Наприклад, людина постійно перебуває у стані вічного стресу, бо мешкає біля зони бойових дій, де гучно чути постріли та вибухи, або працює в колективі негативно налаштованих колег, або живе в сім'ї, де відбуваються постійні сварки між подружжям або із сусідами. Спочатку може здатися, що вона пристосувалася до такого життя, але насправді постійне перебування у стані стресу може призвести до неврівноваженості, духовних криз, хоча вони, у свою чергу, «у нестабільній епосі моральних втрат і тривог актуалізують філософію екзистенціалізму, щоб централізувати в ній людину – вразливу, самотню, але вільну істоту, що може себе зрозуміти, здійснити вибір і віднайти / створити сенс у світі, в якому не існує готових відповідей» (Шніцер та ін., 2025).

У результаті людина, що перебуває в постійному стресі через граничні виклики існування, які відбуваються в її житті, може проявляти апатію до всього, закритися від навколишнього світу в собі, узагалі втратити інтерес до життя. Інакше кажучи, людина не долає наслідки негативних ситуацій, а культивує їх. У такі моменти людині терміново потрібно виплеснути всі ці переживання в щось творчим шляхом, тому що «творчість виконує катарсичну функцію, даючи особистості змогу вивільнити пригнічені емоції через художнє вираження – малювання, письмо, музику чи танець. Цей процес знижує рівень тривоги, напруги, сприяє формуванню позитивного емоційного фону. Завдяки творчій діяльності особистість отримує змогу досліджувати свій внутрішній світ, переживання, мотиви, що сприяє кращому розумінню себе, усвідомленню власних потреб, бажань та ресурсів» (Вовкович, 2025, с. 44). Або трансформувати якісь ідеї в дії, таким чином вийти з негативного стану та несподівано для себе навіть стати успішною людиною, хоча «на глибинному рівні успіх – це не стільки досягнення, скільки автентична відповідь на питання «хто я?». Екзистенційний вимір успіху корелює з категоріями свободи, відповідальності, вибору, внутрішньої цілісності. Успішною стає та людина, яка наповнює своє життя смислом, що виникає з особистого досвіду, цінностей, пріоритетів життя. У цьому сенсі життєвий успіх – не форма, а зміст, не статус, а шлях» (Лісеєнко, Анісімов, 2025, с. 122).

Отже, важлива здатність переносити наслідки негативних дій у творчість дозволяє мінімізувати або спрямовувати набуту негативну енергію в мирне та позитивне русло. Згідно із цим «діалектика як теорія розвитку водночас постає і теорією творчості, адже розвиток мислиться не як механічна зміна чи просте накопичення нового, а як саморух, у якому виникає якісно інша форма буття. Якщо розвиток є способом здійснення сутності через перетворення наявних форм, тоді творчість виявляється людським способом розгортання цього процесу» (Ліпін, 2026, с. 23). Так постає мудрість, життєва мудрість, про значення якої говорилося неодноразово й фіксувалося в писемній традиції інтелектуальної спадщини людства. У цьому сенсі просто практичні поради зазначено в буддійському трактаті «Вісуддгімаґґа», де звертається увага на безпосередню

опору мудрості – зосередження. «Зосередження (samādhi) постає тут не як тло чи супровідний чинник, а як стан зібраності, без якого правильне знання-і-бачення (ñāṇadassana) не набуває ні стійкості, ні належної пізнавальної сили. Отже, мудрість тлумачиться не як спонтанна форма розуміння, а як така, що можлива лише на ґрунті вже сформованої дисципліни уваги та пізнавальної зібраності» (Барковський, 2026, с. 164).

Звісно, не варто також забувати про те, що в питанні подолання наслідків граничних викликів існування процес діалогу з іншими допоможе вивести людину з пастки духовної (екзистенційної) драми. У такому разі людині потрібно вербалізувати все, що її нині турбує – треба дати їй можливість висловитися, для цього можна скористатися методом діалогу, розмови, бесіди, у процесі якої людина зможе підійти до суті проблеми. Творчість допомагає це зробити через сублімацію, метафори, фрирайтинг тощо. Варто зазначити, що «великою мірою творчість проявляється тільки у процесі діалогу з іншим, бо в діалозі інший добудовує мене, повідомляє мені новий сенс. Людина розкриває себе у вільній комунікації з іншими людьми й із природою, що здійснюється у процесі діалогу як універсальної форми її існування. Діалог – це взаємодія людини з іншим, де я знаходжу в іншому, а іншого – у собі. У процесі цієї взаємодії інший добудовує мене, повідомляє мені новий сенс. Отже, діалог, як варіант комунікації, виступає важливим складником творчої діяльності людини. Тому за своїм змістом (а не за своєю природою) творчість є комунікативно-діалогічним актом» (Борінштейн, 2025а, с. 8). Як наслідок, перегляд і переосмислення, переоцінка своїх життєвих орієнтирів, цінностей тощо. І тут доречно згадати ідеальну систему стоїцизму: «стоїцизм є актуальним не лише як етична теорія, а як ефективна система психологічних практик. Щоденна медитація, рефлексія та ведення щоденника – це інструменти самопізнання і внутрішнього зростання. Стоїчні принципи застосовні в роботі, стосунках і кризах, допомагають людині залишатися розважливою та доброзичливою навіть у складних обставинах. Стоїцизм – це філософія дії, що навчає бути розумним, справедливим і стійким у мінливому світі. Стоїчний підхід також стимулює розвиток антикрихкості – здатності не лише витримувати стрес, а й ставати сильнішим після нього. Стоїцизм формувався як «мистецтво життя», покликане навчити людину мудрості в повсякденних обставинах» (Ганаба, 2025, с. 25).

І тоді деякі події в її житті або їхні прояви можна частково врегулювати або усунути. Обов'язково потрібно дізнатися про причину, через яку склалася критична ситуація, досконало вивчити її та вжити всіх заходів для вирішення, у жодному разі не залишати це вирішення на самоплив, обов'язково допомагати один одному, тому що «незалежно від епохи, країни, рівня розвитку суспільства і цінностей, які вважаються пріоритетними в цьому суспільстві, чеснота, добро, доброзвичайність завжди будуть одними з найцінніших якостей, що визначають рівень розвитку суспільства» (Маді, 2025, с. 130).

Також важливо не забувати про те, що людина, а не технології, і досі залишається головною ланкою будь-якого процесу, але «захопленість актуальними проблемами комп'ютерних технологій і парадоксальне дослідження можливостей «нейролінгвістичного програмування» змушують дослідників приділяти менше уваги на пошук закономірностей розвитку самої людини, вершина якого є творчість» (Вихрущ, 2025, с. 149). Без творчості телеологічний вектор свідомості людини редукується до пасивного існування. Істинна повнота людського буття досягається суто у процесі творіння, а «творча енергія через постійну трансформацію людини робить її неповторною, взятою в її осягнутій розумом глибині, зумовленої внутрішнім чинником духовного життя. Ідеться про друге, справжнє народження людини» (Гальченко, 2025, с. 31).

Висновки. Проведене дослідження дозволило експлікувати феномен творчості як екзистенційний вимір людського буття. Творчість постає як усвідомлений вибір (екзистенційна дія), через який людина змінює навколишній світ і створює себе в континуумі істинного існування. Це вершина розвитку людини, за якого вона спочатку долає негатив, а потім перевершує його та конституює нову парадигму свого життя.

Список використаних джерел:

Барковський М. О. (2026). Концепт мудрості (Paññā) у «Вісудгіміззі»: герменевтичний підхід Буддгаггоси. *Культурологічний альманах*, 2 (18), 160–165. https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2026.2.18

Борінштейн Є. Р. (2025). Соціально-філософські складові творчості: проблема самовдосконалення людини. *Наукове пізнання: методологія та технологія*, 1 (55), 4–10. https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-1-1

Борінштейн Є. Р. (2025). Філософія творчої особистості: ціннісні інсайти та значення моралі. *Наукове пізнання: методологія та технологія*, 2 (56), 77–84. https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-10

Вихрущ А. В. (2025). Концепт «людина» від народної творчості до штучного інтелекту. *Слобожанський науковий вісник,* 11, 146–151. https://doi.org/10.32782/philspu/2025.11.25

Вовкочин Л. Ю. (2025). Можливості творчості як ресурсного джерела психологічного здоров'я особистості. *Слобожанський науковий вісник*, 2, 42–46. https://doi.org/10.32782/psyspu/2025.2.7

Ганаба С. О. (2025). Філософія стоїцизму: шлях до внутрішньої стійкості та особистісного розвитку сучасної людини. *Актуальні проблеми філософії та соціології,* 56, 21–26. https://doi.org/10.32782/apfs.v056.2025.4

Гальченко М. (2025). Ідея обдарованості в концепції «істинної людини» та її реалізація в енергії духовності Григорія Сковороди. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, 2 (35), 29–34. https://doi.org/10.63437/3083-6433-2025-2(35)-04

Дранник В., Свідло Т. (2022). Творчість як один із чинників подолання наслідків конфліктно-травматичних ситуацій. *Освітній дискурс: збірник наукових праць*, 42 (10–12), 38–44. https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.42(10-12)-4

Дранник В. А., Свідло Т. М. (2023). Потенціал творчої праці у подоланні деструктивності перманентної тривожності. *Актуальні проблеми філософії та соціології,* 40, 9–12. https://doi.org/10.32782/apfs.v040.2023.2

Ліпін М. (2026). Антропологія можливості: культура, свобода і творчість людського буття. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, 1 (36), 20–28. https://doi.org/10.63437/3083-6433-2026-1(36)-03

Лісеєнко О. В., Анісімов О. О. (2025). Філософсько-рефлексивне осмислення феномену життєвого успіху особистості у просторі сучасного суспільства. *Наукове пізнання: методологія та технологія*, 2 (56), 119–125. https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-14

Маді Г. І. (2025). Добро як універсальна філософська категорія: значення позитивних морально-етичних якостей. *Наукове пізнання: методологія та технологія*, 2 (56), 126–132. https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-15

Шніцер М. М., Логвиненко В. М., Пономаренко Т. О. (2025). Екзистенційна філософія: пошуки сенсу життя у світі невизначеності. *Вісник гуманітарних наук*, 13. https://doi.org/10.5281/zenodo.17727542

References:

Barkovskyi, M. O. (2026). Kontsept mudrosti (Paññā) u "Visudhimizzi": hermenevtychnyi pidkhid Buddhahhosy [The concept of wisdom (Paññā) in the Visuddhimagga: Buddhaghosa's hermeneutical approach]. *Kulturolohichnyi almanakh*, 2 (18), 160–165. https://doi.org/10.31392/cult.alm.2026.2.18 [in Ukrainian].

Borinshtein, Ye. R. (2025). Sotsialno-filosofski skladovi tvorchosti: problema samovdoskonalennia liudyny [Socio-philosophical components of creativity: the problem of human self-improvement]. *Naukove piznannia: metodolohiia ta tekhnolohiia*, 1(55), 4–10. https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-1-1 [in Ukrainian].

Borinshtein, Ye. R. (2025). Filosofiia tvorchoi osobystosti: tsinnisni insaity ta znachennia morali [Philosophy of the creative personality: value insights and the meaning of morality]. *Naukove piznannia: metodolohiia ta tekhnolohiia*, 2 (56), 77–84. https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-10 [in Ukrainian].

Vyhrushch, A. V. (2025). Kontsept "liudyna" vid narodnoi tvorchosti do shtuchnoho intelektu [The concept of human: from folk to artificial intelligence]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk*, 11, 146–151. https://doi.org/10.32782/philspu/2025.11.25 [in Ukrainian].

Vovkochyn, L. Yu. (2025). Mozhlyvosti tvorchosti yak resursnoho dzherela psykholohichnoho zdorovia osobystosti [The potential of creativity as a resource for mental well-being]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk*, 2, 42–46. https://doi.org/10.32782/psyspu/2025.2.7 [in Ukrainian].

Hanaba, S. O. (2025). Filosofiia stoitsyzmu: shliakh do vnutrishnoi stiikosti ta osobystistnoho rozvytku suchasnoi liudyny [The philosophy of Stoicism: the path to inner stability and personal development]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiolohii*, 56, 21–26. https://doi.org/10.32782/apfs.v056.2025.4 [in Ukrainian].

Halchenko, M. (2025). Ideia obdarovanosti v kontseptsii "istynnoi liudyny" ta ii realizatsiia v enerhii dukhovnosti Hryhoriia Skovorody [The idea of giftedness in the concept of the "true human" and its realization in the energy of spirituality by Hryhorii Skovoroda]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy*, 2 (35), 29–34. https://doi.org/10.63437/3083-6433-2025-2(35)-04 [in Ukrainian].

Drannyk, V. A., & Svidlo, T. M. (2022). Tvorchist yak odyn iz chynnykiv podolannia naslidkiv konfliktno-travmatychnykh sytuatsii [Creativity as one of the factors for overcoming the consequences of conflict-traumatic situations].

Osvitnii dyskurs: zbirnyk naukovykh prats, 42 (10–12), 38–44. https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.42(10-12)-4 [in Ukrainian].

Drannyk, V. A., & Svidlo, T. M. (2023). Potentsial tvorchoi pratsi u podolanni destruktyvnosti permanentnoi tryvozhnosti [The potential of creative work in overcoming the destructiveness of permanent anxiety]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiolohii*, 40, 9–12. https://doi.org/10.32782/apfs.v040.2023.2 [in Ukrainian].

Lipin, M. (2026). Antropolohiia mozhlyvosti: kultura, svoboda i tvorchist liudskoho buttia [Anthropology of possibility: culture, freedom and creativity of human being]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy*, 1 (36), 20–28. https://doi.org/10.63437/3083-6433-2026-1(36)-03 [in Ukrainian].

Lisieienko, O. V., & Anisimov, O. O. (2025). Filosofsko-refleksyvne osmyslennia fenomenu zhyttievoho uspihu osobystosti v prostori suchasnoho suspilstva [Philosophical-reflexive analysis of the phenomenon of personal life success in contemporary society]. *Naukove piznannia: metodolohiia ta tekhnolohiia*, 2 (56), 119–125. https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-14 [in Ukrainian].

Madi, H. I. (2025). Dobro yak universalna filosofska katehoriia: znachennia pozytyvnykh moralno-etychnykh yakostei [Good as a universal philosophical category: the meaning of positive moral and ethical qualities]. *Naukove piznannia: metodolohiia ta tekhnolohiia*, 2 (56), 126–132. https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-15 [in Ukrainian].

Shnitser, M. M., Lohvynenko, V. M., & Ponomarenko, T. O. (2025). Ekzystentsiina filosofiia: poshuky sensu zhyttia u sviti nevyznachenosti [Existential philosophy: searching for meaning in a world of uncertainty]. *Visnyk humanitarnykh nauk*, 13. https://doi.org/10.5281/zenodo.17727542 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 19.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.10.2026